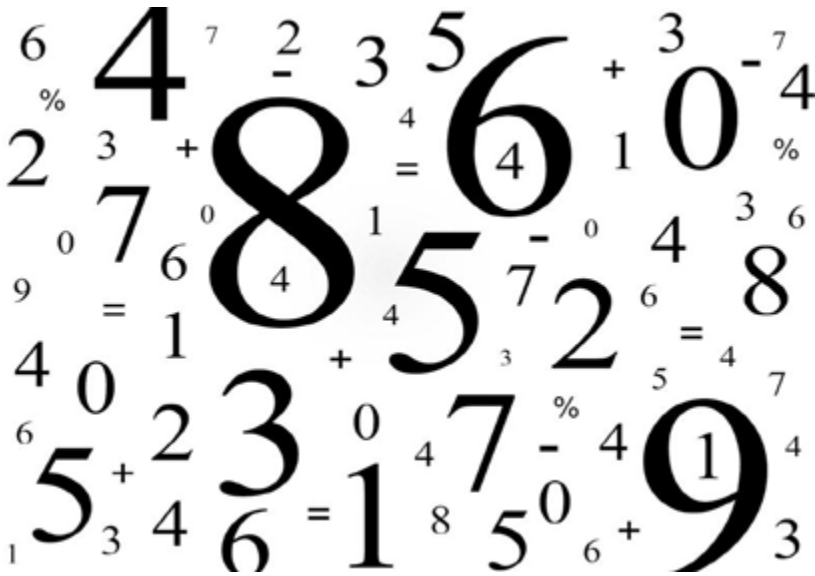

**Begeleiding bij
(ernstige)rekenproblemen/dyscalculie**

Januari 2014, aangepast mei 2016

Inhoudsopgave

- 0 Inleiding
- 1 Visie en uitgangspunten
- 2 Onderscheid tussen (ernstige) rekenproblemen en dyscalculie
- 3 Het onderzoek
 - 3.1 Diagnostisch rekenonderzoek
 - 3.2 Een dyscalculieverklaring
- 4 Begeleiding van leerlingen met rekenproblemen
- 5 Het handelingsplan
- 6 De (aangepaste) rekentoets
 - 6.1 Hulpmiddelen bij aangepaste rekentoets
 - 6.2 Voorwaarden voor deelname aan de aangepaste rekentoets
 - 6.3 Deelname aan de niet
 - 6.4 Consequenties van deelname aan de aangepaste rekentoets aangepaste rekentoets
 - 6.5 Regels bij meerdere beperkingen
 - 6.6 Selectie voor de aangepaste rekentoets
 - 6.7 Het dossier
- 7 Rechten en plichten voor leerlingen met dyscalculie of ernstige rekenproblemen
 - 7.1 Wat verwachten we van leerlingen
 - 7.2 Wat verwachten we van ouders
 - 7.3 Wat mag een leerling van ons verwachten
- 8 Rekenleraar/rekenspecialist/mentor

Bijlage: De structuur in beeld

0 Inleiding

De inzet van CSG Reggesteyn is om een doorlopende leerlijn voor rekenen te realiseren. Daarvoor is het noodzakelijk dat van elke instromende leerling duidelijk is welke tekorten er zijn én of dit gepaard gaat met een gekwantificeerde leerachterstand ten opzichte van minimale instroom: referentieniveau 1F.

Reggesteyn heeft de verplichting leerlingen op referentieniveau 2F (vmbo gedifferentieerd naar leerweg) of 3F (h/v) te brengen. Het mbo staat voor de uitdaging vmbo leerlingen op 3F niveau te krijgen. Elke school is een even belangrijke schakel in deze leerlijn.

CSG Reggesteyn legt in dit protocol vast hoe zij wil omgaan met leerlingen die (ernstige) rekenproblemen en/of dyscalculie hebben.

1 Visie en uitgangspunten

Sleutelwoorden van onze visie op rekenonderwijs en rekenproblemen zijn succesbeleving, motivatie, afstemming en actieve deelname.

Doel van het rekenonderwijs is dat leerlingen aan het eind van hun vo-opleiding een bepaald 'referentieniveau' voor rekenen halen. Voor vmbo is dit minimaal referentieniveau 2F. Hierbij geldt dat basisberoepsgerichte leerlingen voorlopig minder opgaven van de rekentoets goed hoeven te hebben en een andere weging krijgen dan tl- leerlingen, die op hun beurt meer opgaven goed moeten hebben dan gemiddeld. Het gemiddelde geldt voor de kaderberoepsgerichte opleiding.

Voor havo/vwo geldt minimaal referentieniveau 3F.

Wij zetten bij Reggesteyn in op de positie van rekenen als aparte activiteit én als activiteit binnen de andere vakken.

Binnen alle leerroutes zijn er leerlingen met problemen op het gebied van 'leren rekenen'. In een aantal gevallen zijn de problemen ernstig en daarbij soms hardnekkig. Deze notitie richt zich voornamelijk op leerlingen die binnen hun eigen leerroute ernstige (en hardnekkige) rekenproblemen ondervinden.

Wij beschrijven de (intensieve en specifieke) ondersteuning en begeleiding die zij nodig hebben. Bepalend hiervoor is de afstemming op de onderwijsbehoeften van de leerling.

2 Onderscheid tussen (ernstige) rekenproblemen en dyscalculie

Een leerling heeft ernstige rekenproblemen wanneer de tekorten bij rekenen niet opgelost kunnen worden met extra instructie en meer oefening.

Ernstige rekenproblemen kunnen ontstaan als er onvoldoende afstemming is tussen het (reken)onderwijs en de onderwijsbehoeften van de leerling bij rekenen. De kenmerken van het onderwijs sluiten dan niet of onvoldoende aan bij de (aangeboren en verworven) kenmerken van de leerling.

We spreken van dyscalculie als ernstige rekenproblemen, ondanks langdurige deskundige begeleiding en zorgvuldige afstemming, hardnekkig blijken en onveranderd blijven bestaan.

3 Onderzoek

3.1 Diagnostisch rekenonderzoek

Een leerling komt in aanmerking voor een diagnostisch rekenonderzoek wanneer het vermoeden bestaat dat er sprake is van ernstige rekenproblemen.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de rekenspecialist. Het rekenonderzoek is een onderzoek naar het repertoire van de leerling op het gebied van rekenen: welke inzichten, kennis en vaardigheden heeft hij en waar liggen de grenzen daarvan?

Een diagnostisch gesprek met de leerling vormt de kern van het onderzoek.

Verder onderzoekt de rekenspecialist welke specifieke leerlingkenmerken het leerproces beïnvloeden.

Na het diagnostisch gesprek analyseert de rekenspecialist de resultaten, hij komt tot conclusies en stelt een verslag op. Hij beschrijft daarin zijn bevindingen en de analyse van het diagnostisch gesprek, de positieve aanknopingspunten wat betreft rekenen, leerlingkenmerken, omgevingskenmerken en zijn handelingsadviezen.

De handelingsadviezen worden vertaald naar intensieve en specifieke begeleiding van de leerling. Op basis van het rapport wordt een handelingsplan opgesteld.

3.2 Een dyscalculieverklaring

Bij Reggesteyn hoef je niet per se een dyscalculieverklaring te hebben om in aanmerking te komen voor extra ondersteuning bij het rekenen en de rekentoets. De dyscalculieverklaring speelt alleen een rol wanneer een leerling geen gebruik maakt van de aangepaste rekentoets. (zie hoofdstuk 6)

CSG Reggesteyn accepteert alleen dyscalculieverklaringen die vergezeld gaan van een volledig onderzoeksrapport waarbij hardnekkigheid en didactische resistentie is aangetoond.

3.2.1 Hoe ziet een dyscalculieverklaring eruit?

Een dyscalculieverklaring is een kort document dat verwijst naar de psychodiagnostische rapportage. De te nemen maatregelen staan in de verklaring zo concreet mogelijk beschreven.

3.2.2 Wie mag een dyscalculieverklaring afgeven?

Een dyscalculieverklaring kan alleen afgegeven worden door een erkende psychodiagnosticus (orthopedagoog generalist, GZ-psycholoog of kinder- en jeugdpsycholoog NIP).

3.2.3 Kosten voor een dyscalculieverklaring

CSG Reggesteyn onderneemt geen actie ter verkrijging van een dyscalculieverklaring. Een dyscalculieverklaring is namelijk niet nodig voor het verkrijgen van hulp en het meedoen aan de aangepaste rekentoets. Als ouders hun kind willen laten testen op dyscalculie, dragen zij zelf de kosten hiervan.

4 Begeleiding van leerlingen met rekenproblemen

Leerlingen die in aanmerking komen voor afstemming van begeleiding bij rekenen delen we in in drie begeleidingscategorieën. De categorieën één en twee zijn gericht op remediëring, categorie drie is gericht op compensatie. (hoe ga ik met mijn tekorten om)

Plaatsing van leerlingen in een van de drie categorieën gebeurt bij de start in het voortgezet onderwijs. Dit op basis van gegevens van het basisonderwijs of in de loop van het voortgezet onderwijs op basis van vorderingen die zij al of niet maken. Naarmate de problemen toenemen wordt de begeleiding steeds intensiever en specifiekter afgestemd.

Hieronder beschrijven wij de mate van betrokkenheid en de rollen van de rekenleraar, de rekenspecialist en de mentor.

4.1 Begeleiding in categorie één

De leerling in categorie één is in principe in staat het onderwijs te volgen in de leerroute waarin hij geplaatst is. Daarbinnen kan hij geringe rekenproblemen ervaren op specifieke onderdelen van rekenen.

Hij heeft soms extra, meer afgestemde, instructie nodig en meer oefentijd. De leerling krijgt deze extra, afgestemde instructie in subgroepjes binnen de reguliere (reken)lessen.

De rekenleraar biedt extra instructie, eventueel in overleg met de rekenspecialist.

4.2 Begeleiding in categorie twee

Onder deze categorie vallen leerlingen die ernstige rekenproblemen ondervinden die zijn ontstaan door onvoldoende aangepaste/afgestemde instructie, te weinig oefenen en een grote leerachterstand in relatie tot de onderwijsbehoefte van de leerling.

De begeleiding start met een diagnostisch rekenonderzoek. De rekenspecialist voert dit rekenonderzoek uit.

Hij stelt daarna een groepshandelingsplan op. De rekenspecialist en de rekenleraar werken dit handelingsplan uit tot concrete lesdoelen en rekenactiviteiten.

De rekenspecialist ondersteunt de rekenleraar bij de uitvoering van het handelingsplan.

De rekenleraar biedt aanvullende instructie tijdens de rekenles en begeleidt de leerling bij het oefenen. Bij aantoonbaar voldoende vorderingen gaat de leerling terug naar begeleidingscategorie één. Bij aantoonbaar onvoldoende vorderingen gaat de leerling door naar begeleidingscategorie drie.

4.3 Begeleiding in categorie drie

Leerlingen in deze categorie hebben ondanks langdurige deskundige begeleiding en zorgvuldige afstemming rekenproblemen die hardnekkig blijken en onveranderd blijven bestaan.

Begeleiding in categorie drie start met een diagnostisch onderzoek.

Op basis van de resultaten van dat onderzoek wordt een handelingsadvies opgesteld.

De rekenspecialist koppelt dit advies aan het groepshandelingsplan voor rekenen (dat in categorie twee al is opgesteld). Hij stemt het handelingsplan nog specifiekter af op de onderwijsbehoeften van de leerling.

Bij aantoonbaar voldoende vorderingen gaat de leerling terug naar categorie twee of categorie één. Bij aantoonbaar onvoldoende vorderingen krijgt de leerling structurele

begeleiding op maat en komt in aanmerking voor aangepaste toetsing bij de landelijke rekentoets (zie verder).
Leerlingen die een dyscalculieverklaring hebben vallen ook in deze begeleidingscategorie.

5 Dyscalculieprotocol CSG Reggesteyn

Het plan ondersteunt het begeleidingsproces en bevat de volgende componenten:

- doelen op langere en korte termijn (waartoe?)
- leerstofinhoud (wat?)
- leeractiviteiten (hoe?)
- uitvoering (wanneer en door wie?)
- evaluatie (zijn de doelen bereikt?)

Dit (groeps)handelingsplan wordt gemaakt onder verantwoordelijkheid van de rekenspecialist. Na de evaluatie wordt bekeken welke begeleiding het beste bij de leerling(en) past.

6 De (aangepaste) rekentoets

Leerlingen met dyscalculie kunnen een aangepaste rekentoets afleggen. Ten opzichte van de referentieniveaus 3F en 2F bevat de rekentoets eenvoudiger rekenopgaven. Voor deze toets blijft de uitslagregel ongewijzigd: de kernvakkenregel (inclusief rekenen) blijft gelden.

6.1 Hulpmiddelen bij de aangepaste rekentoets

Bij de aangepaste rekentoets:

- mag de leerling bij alle opgaven een rekenmachine gebruiken. (Dat kan de ingebouwde rekenmachine zijn, de leerling mag ook een eigen – geen grafische – rekenmachine gebruiken.)
- mag de leerling bij alle opgaven een door het College voor Examens (CvE) vastgestelde reken-/formulekaart gebruiken.
- is terugbladeren mogelijk.
(De leerling kan zijn eigen strategie bepalen bij de keuze van de volgorde van te maken opgaven, en kan ook terug naar een eerder gemaakte opgave en het antwoord alsnog wijzigen.)
- is de afnametijd maximaal een half uur langer.

De leerling die volgens de rechten deelneemt aan de aangepaste rekentoets, mag de rekenkaart ook gebruiken bij de centrale examens waarbij rekenwerk een substantiële rol speelt.

Andere aanpassingen:

Voor leerlingen met *dyscalculie*: de aangepaste toets, met aangepaste eisen, is standaard audio opgenomen (op de van Examentester bekende wijze). De school geeft de leerling met een geldige dyslexieverklaring de beschikking over een hoofdtelefoon en draagt er zorg voor dat anderen de hoofdtelefoon niet (kunnen) gebruiken.

Voor leerlingen met een *auditieve beperking*: geen nadere aanpassingen nodig.

Voor leerlingen met een *visuele beperking*: voor deze leerlingen moet de aanpassing van het aangepaste examen speciaal worden aangevraagd.

In overleg wordt nagegaan welke vorm dit schooljaar mogelijk is. De rekenkaart is bijvoorbeeld niet zonder meer bruikbaar voor leerlingen met een ernstige visuele beperking.

6.2 Voorwaarden voor deelname aan de aangepaste rekentoets

De keuze voor de aangepaste toets is een weloverwogen beslissing van school en leerling met een daarbij behorend aangepast traject. De keuze is bindend en geldt dus voor eerste én tweede tijdvak bij het examen.

Als voorwaarde voor deelname aan de aangepaste rekentoets geldt dat:

- a) in het voortraject in het onderwijs is vastgesteld dat door dyscalculie of ernstige rekenproblemen de eisen van de standaardtoets niet haalbaar zijn, ook niet nadat in dat voortraject sprake was van remediëring en daarbij behorende extra inspanning (oefening) door de leerling.
- b) voorafgaand aan de afname van de aangepaste toets door de school een intensief trainingstraject is geboden, gericht op de aangepaste afname en dat traject ook door de leerling met extra inspanning (oefening) is gevolgd.
- c) er een goed toegankelijk dossier is van de leerling waarin...
 - de onderdelen a en b zijn beschreven
 - staat dat de leerling op de hoogte is van aantekening op de cijferlijst en mogelijke consequenties
 - is aangegeven dat leerling en school resultaten en andere gegevens ter beschikking stellen van het CvE ten behoeve van onderzoek, waarbij het CvE zich houdt aan de regels op grond van de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

Een dyscalculieverklaring is geen voorwaarde voor hulp maar kan aan de basis liggen van het traject genoemd onder a). Als de school (mogelijk ook door informatie vanuit het basisonderwijs) beschikt over informatie over het gevolgde remediëringstraject, dan hoeft niet alsnog een dyscalculieverklaring te worden verkregen.

Omgekeerd: als een leerling beschikt over een dyscalculieverklaring, maar er is niet voldaan aan de hier genoemde eisen onder a en b; dan is deelname aan de aangepaste toets met aangepaste eisen **niet** toegestaan.

6.3 Deelname aan de niet-aangepaste rekentoets

Een leerling met een dyscalculieverklaring die geen aangepaste eisen nodig heeft maar voldoende geholpen is met enkele aanpassingen in de wijze van examinering, kan – net als de leerling met dyslexie – een (iets) andere wijze van examinering aanvragen (tijdverlenging en rekenkaart). In dit geval is de geldige dyscalculieverklaring een voorwaarde en hoeft niet aan de eisen te worden voldaan. Voor de eisen: zie 6.2 a en b.

Er is dan géén sprake van aanpassing in de moeilijkheidsgraad van de opgaven of van het vervallen van opgaven zonder rekenmachine.

Er zijn bij deze variant twee soorten aanpassingen:

1. De leerling mag gebruik maken van de standaard rekenkaart en
2. hij kan aanspraak maken op een half uur tijdverlenging.

Deze leerling mag ook de rekenkaart gebruiken bij de centrale examens met rekenwerk.

6.4 Consequenties van deelname aan de aangepaste rekentoets

Deelname aan de aangepaste toets met aangepaste eisen staat vermeld op de cijferlijst. De vermelding zal ook gevolgen hebben voor formele doorstroommogelijkheden; dit geldt voor eventuele doorstroom binnen het voortgezet onderwijs en voor doorstroom naar mbo of hoger onderwijs.

6.5 Regels bij meerdere beperkingen

6.5.1 Bij de niet aangepaste rekentoets

Als een leerling meerdere beperkingen heeft (bijvoorbeeld ADHD en PDD-NOS) mag er *niet* zonder meer *twee* keer een half uur tijdverlenging worden gegeven.

Dit omdat de beperkingen waarschijnlijk met elkaar samenhangen. Bovendien is tijdverlenging een grof middel. Bij beperkt gebruik ervan werkt het maar bij stapeling heeft het gevolgen voor de aard van de toets/het examen. En daarmee voor de exameneisen. Dit geldt dus ook voor de leerling met dyscalculie en (bijvoorbeeld) ADHD die deelneemt aan de reguliere toets mét aanpassingen in de wijze van examinering. Deze leerling krijgt **niet** tweemaal een half uur extra.

6.5.2 Bij de aangepaste rekentoets

De aangepaste toets krijgt een op de inhoud en zwakke rekenaar aangepaste tijdsduur. Die tijdsduur ligt vast. Voor de zwakke rekenaar zonder verklaring, maar ook voor de leerling mét dyscalculieverklaring. Het rekenprobleem is al in de toetstijd verdisconteerd.

Heeft bij deelname aan deze toets de leerling daarnaast een (in een deskundigenverklaring bevestigde) andere beperking? Dan kan de school hem *ten hoogste een half uur extra* toestaan bovenop de standaard tijd. Met andere woorden:

- de leerling met dyscalculie en dyslexie kan bovenop de standaard tijd een maximaal half uur extra krijgen vanwege zijn dyslexie.
- de leerling met dyscalculie, dyslexie en ADHD kan ook een half uur extra krijgen boven de voor deze toets geldende standaard tijd.
- de leerling met alleen dyscalculie krijgt géén half uur extra.

6.6 Selectie voor de aangepaste rekentoets?

Hoe verloopt het proces van een aangepaste rekentoets?

- De rekenspecialist van elke vestiging van Reggesteyn bepaalt (aan de hand van het dossier, zie 6.7) of een leerling voldoet aan de voorwaarden voor deelname aan de aangepaste toets met aangepaste eisen.
- De rekenspecialist adviseert vervolgens de unitleider over welke leerlingen in aanmerking komen voor de aangepaste rekentoets.
- De unitleider legt de ouders (van de in aanmerking komende leerlingen) schriftelijk de keuze voor of hun kind al of niet deelneemt aan de aangepaste rekentoets. Deze keuze wordt door de ouders ondertekend.
- De examensecretaris doet de formele aanvraag voor deelname aan de aangepaste rekentoets.

Opmerking:

De leerling/ouders beslissen of er van het recht gebruik gemaakt wordt.

De leerling kan niet tegen zijn wil (of die van zijn ouders) verplicht worden deel te nemen aan de aangepaste toets.

6.7 Het dossier

Het dossier dient als basis voor de beslissing of een leerling in aanmerking komt voor het afleggen van de aangepaste rekentoets. Het dossier bevat:

- de deskundigenverklaring (indien aanwezig)
- verklaringen van het voorafgaand onderwijs over de beperking en de maatregelen die zijn genomen rond onderwijs en examinering (indien aanwezig)
- een korte beschrijving van de analyse van school over de haalbaarheid van de standaardrekendoelen
- een korte beschrijving van het traject dat is gevolgd ter voorbereiding op de aangepaste toets
- een verklaring dat de leerling kiest voor de aangepaste toets, dat hij op de hoogte is van het feit dat dit leidt tot een aantekening op de cijferlijst en tot beperkingen in de doorstroom én dat hij toestemming geeft de gegevens geanonimiseerd te gebruiken voor onderzoek van het CvE (met inachtneming van de Wet Bescherming Persoonsgegevens).

7 Rechten en plichten van leerlingen met dyscalculie / ernstige rekenproblemen

We vinden het belangrijk leerlingen zo goed mogelijk te kunnen helpen. Bij hulp zijn minimaal twee partijen betrokken: de hulpontvanger en de hulpverlener. Ervaring heeft ons geleerd dat het voor alle partijen van belang is de verwachtingen helder te formuleren. Deze verwachtingen staan hieronder.

7.1 We verwachten van leerlingen dat zij

- de reken/rekenhulplessen actief volgen van en inzet tonen
- bij problemen een actieve houding hebben (ook ouders) naar de rekenleraar / rekenspecialist / mentor en unitleider
- zowel op school als thuis actief gebruikmaken van ondersteunende rekensoftware die de rekenleraar/rekenspecialist aangeeft (het gebruik is controleerbaar!)
- deelnemen aan een intensief trainingsprogramma voorafgaand aan de aangepaste rekentoets (zie 6.2 b) als de leerling voor deze toets kiest.

Elke leerling neemt deel aan de interne rekentoetsing van Reggesteyn op basis van de (voor elke leerling geldende) voorwaarden en normering. Dit ligt vast tot de leerling deelneemt aan de aangepaste rekentoets bij het examen.

7.2 Wat verwachten we van ouders?

Van de ouders verwachten we een ondersteunende, actieve houding die het hun kind(eren) mede mogelijk maakt de rekentoets te halen die bij hun mogelijkheden past. Ouders bezoeken de ouderavonden en ondernemen actie bij het signaleren en oplossen van mogelijke problemen.

De leerlingenzorg op Reggesteyn kent een preventief karakter. Dat wil zeggen: we geven vooraf hulp en leren leerlingen zich te redden, zelfstandig te zijn en hun zelfvertrouwen te vergroten.

7.3 Wat mag een leerling van ons verwachten?

Zoals omschreven is bij onderdeel 3 mag van ons verwacht worden:

- dat de rekenspecialist, indien nodig, bij leerlingen een diagnostisch onderzoek doet in leerjaar 1
- dat we hulp en begeleiding geven aan de groep leerlingen zoals omschreven bij 4.

Voor proefwerken waarbij rekenen een rol speelt wordt gebruik gemaakt van één van de volgende faciliteiten, waarbij de keuze valt onder de verantwoordelijkheid van de docent:

- tijdverlenging van tien minuten of beperking in het aantal opgaven
- (deels) gebruik maken van de rekenmachine
- (deels) gebruik maken van een formulekaart.

8 Rekenleraar/rekenspecialist/mentor

Rekenleraar

De rekenleraar is een bevoegde leraar die zich bekwaamd heeft in het geven van rekenonderwijs.

Rekenspecialist

Een rekenspecialist heeft de post-hbo opleiding voor rekenspecialist gedaan.
(N.B.: Niet elke vestiging van CSG Reggesteyn heeft een rekenspecialist.)

De mentor

De mentor is het eerste aanspreekpunt voor ouders en is de spil in de communicatie.

Bijlage:

Structuur in beeld

